การจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพธุรกิจชุมชน ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

The Knowledge Management Process to Develop Product Designs and Analyze Community Business Potential, Luang Nua Community, Doi-Saket District, Chiang Mai

ทัศนีพร ประภัสสร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ประจำปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เมษายน – กันยายน 2553
RAJABHAT CHIANGMAI
Research Journal

การจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพธุรกิจชุมชน ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

The Knowledge Management Process to Develop Product Designs and Analyze Community Business Potential, Luang Nua Community, Doi-Saket District, Chiang Mai

ทัศนีพร ประภัสสร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ การศึกษาศักยภาพของธุรกิจชุมชน และเพื่อศึกษากลวิธีในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการผลิต ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์ รวมถึงเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการตลาด และการดำเนินงานด้านธุรกิจของกลุ่มอาชีพในชุมชนบนฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพัฒนาชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยกระบวนการการจัดการความรู้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานกันระหว่าง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ผลจากการวิจัยทำให้ได้โครงการการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในด้านการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อมุ่งสู่มาตรฐานสินค้าชุมชน และพบว่าชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจบนฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกของกลุ่มอาชีพมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไปด้วยความภาคภูมิใจ

ผลการวิจัยโดยใช้กระบวนการการจัดการความรู้ พบว่า สมาชิกในกลุ่มอาชีพทุกกลุ่มมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาประสิทธิภาพและศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเพิ่มขึ้น มีการบันทึกองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปเอกสาร และวีซีดี เพื่อใช้เป็นเรื่องเล่าในการจัดการความรู้ต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มอาชีพมีการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันโดยร่วมกับเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ทำงานวิจัยในชุมชนซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการเรียน การทำงานและการพัฒนาหมู่บ้านของตน

ข้อเสนอของการวิจัย คือ การพัฒนากลุ่มอาชีพในด้านใดก็ตามจะต้องมีการวางแผนร่วมกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน โดยเฉพาะกับผู้นำชุมชนและผู้บริหารในองค์กรต่างๆ ของชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมพลังในการพัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ก่อนการดำเนินการวิจัยจะต้องเตรียมความพร้อมโดยการให้ความรู้ในการจัดการความรู้ก่อนเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน สำหรับโจทย์วิจัยที่ควรจะศึกษาต่อเนื่อง คือ 1) การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านการพัฒนารูปแบบของการจัดการความรู้ในชุมชน 2) การวิจัยและพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมอาชีพสำหรับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 3) การวิจัยโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้เพื่อนำองค์ความรู้ของชุมชนมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และ 4) การวิจัยติดตามประเมินโครงการด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพของชุมชนโดยองค์กรชุมชน

Abstract

The objectives of the research are: 1) to study the community's needs in term of product design 2) to find out the community potential in running community business 3) to study the product design techniques: the steps, the attitude, the environment and community capital which effect the designs. Moreover, the marketing and running-business process which based on the sufficient economy theory of the King Rama IX are analyzed. The Knowledge management process along with the Participatory Action Research and the Qualitative Research are used to find out the research results.

The findings are that the community can work on the 9 projects to develop their own product design to reach the community product standard, the community potential in running business based on the sufficient economy theory are acceptable. Besides, it is found that the members of the community business gain the effectiveness to develop their own potential in running business and designing the products and are proud to pass on those to the next generations.

From the Knowledge management process, it is found that the members of the community business are eager to develop their own potential in running business and designing the products. They also record their knowledge and wisdom in the form of booklets and CD in order to pass on their success. In tern of the business competition, they build an outside business cluster and start Baan Luang-Nua community business enterprise at Moo 7. These are the good example for Chiang Mai Rajabhat University students to learn from and to use the community as their classroom.

The suggestion on conducting research in the community is that any development process on community must be planned in every step, especially with the participation of every community leader in order to gain the good understanding. The recommendations on the further studies are: 1) the different pattern of knowledge management in the community 2) the pattern of career support by the local administrative organization 3) the knowledge management on of local wisdom to construct local community curriculum, and 4) the project evaluation on community educational management by own community.

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปบนทางสายกลาง ทั้งนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุและผล โดยคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมต่อการรองรับผลกระทบใดๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยต้องตั้งอยู่บนเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ เงื่อนไขความรอบรู้ รอบคอบ คือ นำวิชาการต่างๆ มาประกอบกันอย่างเหมาะสมรอบด้านในการวางแผนงาน และเงื่อนไขคุณธรรม คือ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและความพากเพียรในการดำเนินชีวิต จะเห็นได้ว่าพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีมานานแล้วและทุกคนพร้อมปฏิบัติตามจนถึงทุกวันนี้

จากแนวพระราชดำริดังกล่าวส่งผลให้เกิดความสอดคล้องในนโยบายของรัฐบาลโดยรัฐบาลได้ประกาศนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นยุทธศาสตร์ตามแผนบริหารราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนและสำคัญยิ่งของชาติ และให้ทุกส่วนราชการได้น้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นยุทธศาสตร์ในการทำสงครามกับความยากจน และ พล.อ.อ.คงศักดิ์ วันทนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็ได้ประกาศนโยบายเน้นหนักเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2549 โดยมอบหมายให้ทุกจังหวัดผลักดันและขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวาง โดยภายในปี 2549 ตั้งเป้าหมายให้เกิดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5,000 หมู่บ้าน ส่วนในปี 2550 กำหนดให้ร้อยละ 50 ของหมู่บ้านทั่วประเทศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และภายในปี 2551 ให้ทุกหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และได้กำหนดลักษณะกิจกรรมของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การดำรงชีวิตด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจากการกำหนดลักษณะของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวส่งผลให้แต่ละหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพิ่มรายได้ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวรวมถึงการส่งเสริมให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นเป็นจำนวนมากด้วย ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการทำกิจกรรมหัตถกรรมมากที่สุด มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาจนได้มาตรฐานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนถึง 640 รายการ (ไทยตำบลดอทคอม, 2550) โดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าด้านหัตถกรรม ที่เกิดขึ้นในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีการพัฒนาสินค้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ดีอันจะนำไปสู่การตลาดทั้งในและต่างประเทศที่ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวของรัฐบาลทำให้เกิดการตั้งกลุ่มผู้ผลิตสินค้าอย่างมากมายเพื่อขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลส่งผลให้มีการผลิตสินค้าตามกันจนล้นตลาด และเกิดการแข่งขันกันด้านการตลาดอย่างรุนแรง สินค้าบางชนิดได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี และติดตลาด แต่สินค้าบางชนิดไม่เป็นที่นิยม และบางครั้งหาตลาดไม่ได้ทำให้ผู้ผลิตขาดทุนประสบความล้มเหลวในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตสินค้าดังกล่าวให้มีการจัดการความรู้ตามแนวพระราชดำริ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชนในตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และศักยภาพชุมชน รวมถึงวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจชุมชนด้านการจัดการการตลาด และด้านการดำเนินงานการผลิต

2. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ในด้านแนวความคิด กลวิธีในการออกแบบ ขั้นตอนในการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม และต้นทุนทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

3. เพื่อจัดการความรู้ด้านการออกแบบและการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม และนักศึกษาสาขาอื่นๆ เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนโดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเป็นผู้ให้คำปรึกษา

4. เพื่อจัดการความรู้ และจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดจุดเน้นที่การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กลวิธีการจัดการความรู้ ในการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชนตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่พื้นที่ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มธุรกิจชุมชนของ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

   1) ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาไม้รูปสัตว์ต่างๆ
   2) ผลิตภัณฑ์ปลอกหมอนและตุ๊กตาตัดต่อลาย
   3) ผลิตภัณฑ์กระดาษสา และดอกไม้กระดาษสา
   4) ผลิตภัณฑ์โคมไฟเส้นด้ายชนิดต่างๆ
   5) ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือแบบไทลื้อ
   6) ผลิตภัณฑ์ข้าวแคบไทลื้อ
   7) ผลิตภัณฑ์ผ้าม่าน

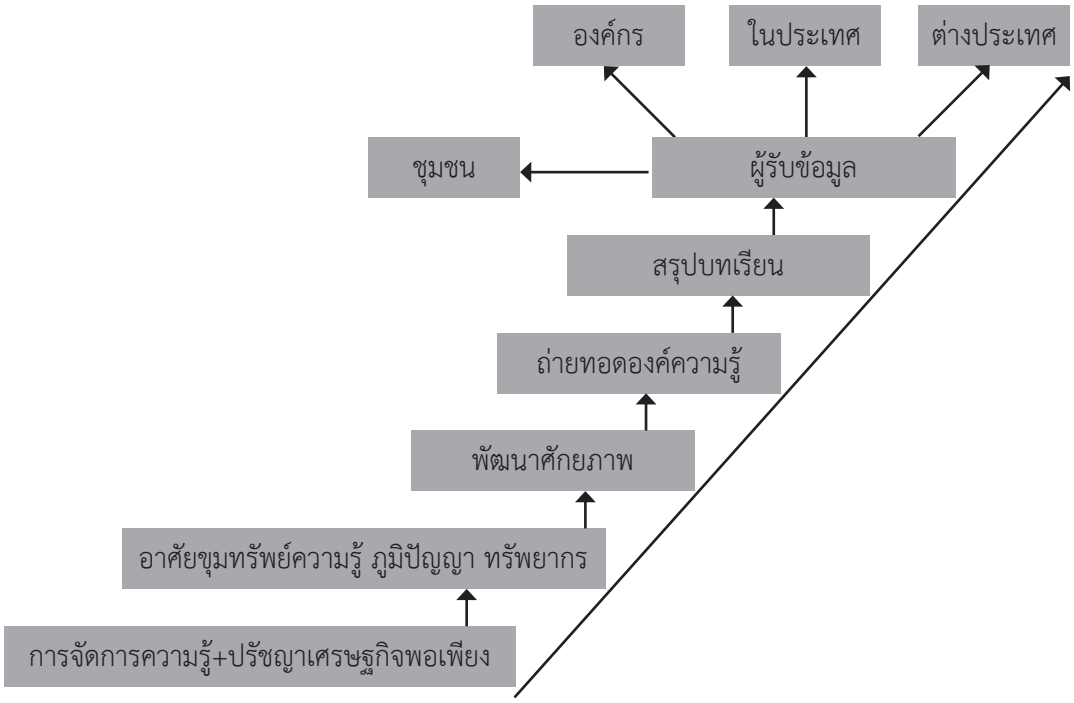
คำสำคัญ (key words)

- การจัดการความรู้
- หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์
- ศักยภาพการดำเนินธุรกิจ

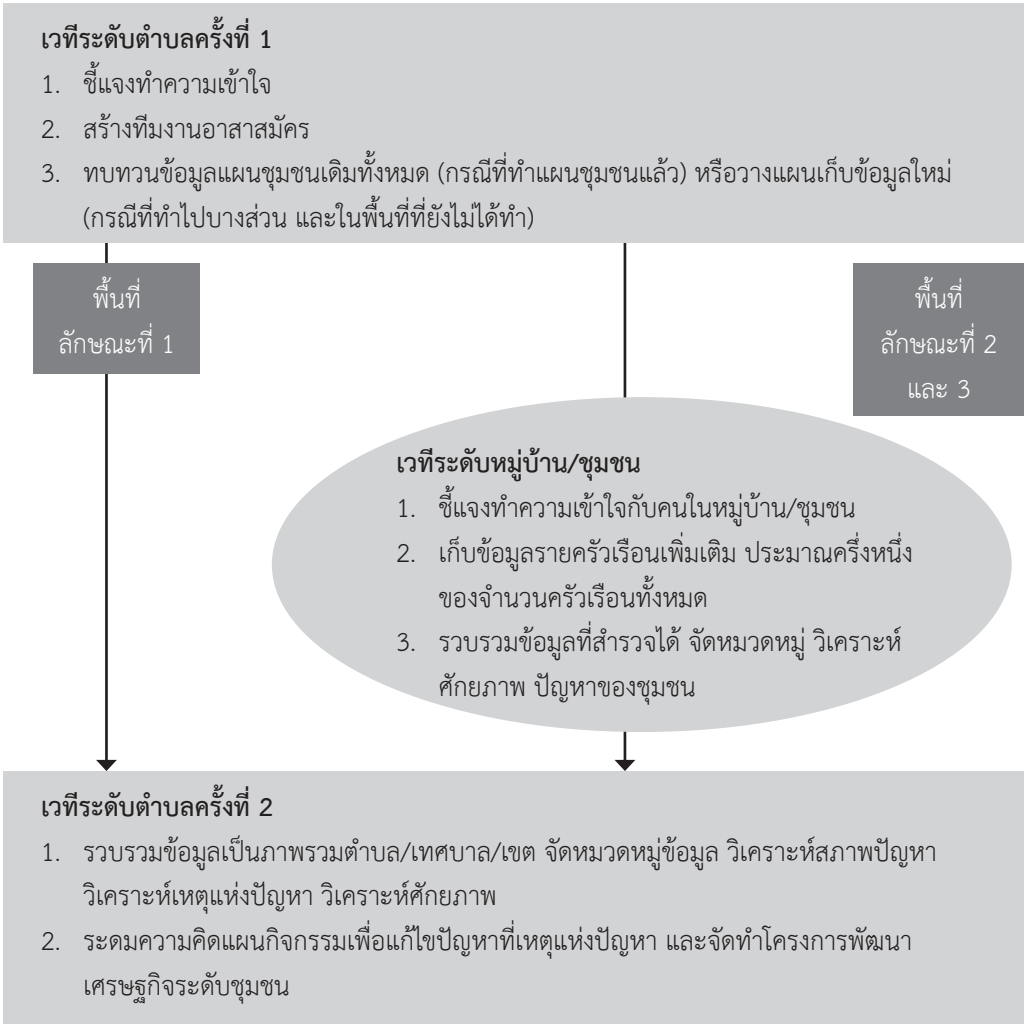
โจทย์วิจัย (Research questions)

1. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์มีแนวคิดและรูปแบบอย่างไร
2. กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มธุรกิจชุมชน มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับใด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนา
ที่มา : อัญชลี โสมดี, (2550)

แผนภูมิที่ 2 แนวทางการจัดกระบวนการทำแผนชุมชน
(**ที่มา :** คู่มือวิทยากร, 2545, หน้า 15)

สมมติฐานของการวิจัย

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชน ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีสมมติฐานของการวิจัย คือ

1. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีความสวยงาม เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และทันยุคทันสมัยอยู่เสมอ

2. องค์ความรู้ในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการตลาด และด้านการผลิตของกลุ่มอาชีพ และธุรกิจชุมชนเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied research) ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการโดยทำความเข้าใจระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัยท้องถิ่น ผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ทำงานอยู่ในที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ด ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ตำบลเชิงดอย ตำบลตลาดใหญ่ ตำบลแม่คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มด้านการจัดการการตลาดและการเงิน กลุ่มสหกรณ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน

2. ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจในการทำวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตกลงร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น อันเป็นแนวทางอันหนึ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

3. ดำเนินการตามกลยุทธ์ของแผนงานวิจัยมุ่งการจัดการความรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนของงานวิจัย และประสานผลการวิจัยที่สำเร็จเข้าสู่แผนพัฒนาของตำบล และยุทธศาสตร์จังหวัด เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างยั่งยืน

1. การจัดการความรู้ และการเรียนรู้

1) ศึกษาบริบทศักยภาพของชุมชน และปัญหาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่นของธุรกิจชุมชนลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2) จัดการความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

3) วิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการตลาด การผลิต และการดำเนินงานด้านธุรกิจ

4) พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ซึ่งได้แก่แนวคิดในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

5) บูรณาการการเรียนรู้ของนักศึกษาร่วมกับชุมชนในการพัฒนา

2. การพัฒนา

1) จัดการเรียนรู้ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านรูปแบบแนวความคิด กลวิธีการออกแบบขั้นตอนการผลิต และนวัตกรรมใหม่

2) จัดการเรียนรู้ในด้านการจัดการ การผลิต การตลาด การบัญชี การดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชน

3) ใช้เครื่องมือประชาสังคม ทำให้ชุมชนมีการรวมกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายในตัวเอง

4) ประสานสถาบันที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มาร่วมดำเนินกิจการ (Geographical Proximity) มีความร่วมมือ เกื้อหนุน เชื่อมโยงและเสริมกิจการซึ่งกันและกันอย่างครบวงจร (Commonality & Complementarily)

5) ให้ความรู้เรื่องการจดสิทธิบัตร ว่ามีประโยชน์ต่อการทำผลิตภัณฑ์ป้องกันการลอกเลียนแบบ หรือนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง

วิธีการประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ คือ จัดเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก อัดเสียงในเทปบันทึกการถ่ายภาพ และนำข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การศึกษาเอกสาร และการลงมือปฏิบัติจริงตามกำหนดในโครงร่างการดำเนินงาน นำมาสรุปเป็นการพรรณนาความตามระยะการวางแผน

ดำเนินงานร่วมกัน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับแก้ไขใหม่ให้ถูกต้องสมบูรณ์ (Act) ซึ่งการดำเนินการในรูปแบบ PDCA นี้ได้ดำเนินการหมุนเวียนไปจนกระทั่งบรรลุผลของการศึกษา และวิเคราะห์ศักยภาพ ตลอดจนการประมวลผลจากการทดลองนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาออกจำหน่าย

คำนิยามศัพท์

การพัฒนาสินค้าท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาสินค้าอาหารแปรรูป ของ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ปรับเปลี่ยนมาจากคำว่า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. **ผลิตภัณฑ์ชุมชน** คือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยกลุ่มชุมชน อาทิ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งไม่จำเป็นว่าหนึ่งตำบลต้องมีหนึ่งผลิตภัณฑ์ อาจเป็นหลายชุมชนหรือเครือข่าย และไม่จำเป็นต้องอยู่ในจังหวัดหรือภาคเดียวกัน
2. **ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น** คือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยผู้ประกอบการรายเดียว และเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) อาทิ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นต้น

โครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” แนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก 1 ประการ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรในท้องถิ่น และถือว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น รวมถึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมีการนำไปทดลองขายในตลาดสินค้า

ศักยภาพของกลุ่มอาชีพ และกลุ่มธุรกิจชุมชน หมายถึง ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน และด้านการตลาดของกลุ่มผู้ผลิต

ระยะเวลาที่ใช้

จำนวน 18 เดือน (ธันวาคม 2550-พฤษภาคม 2551)

ผลที่ได้จากการวิจัย

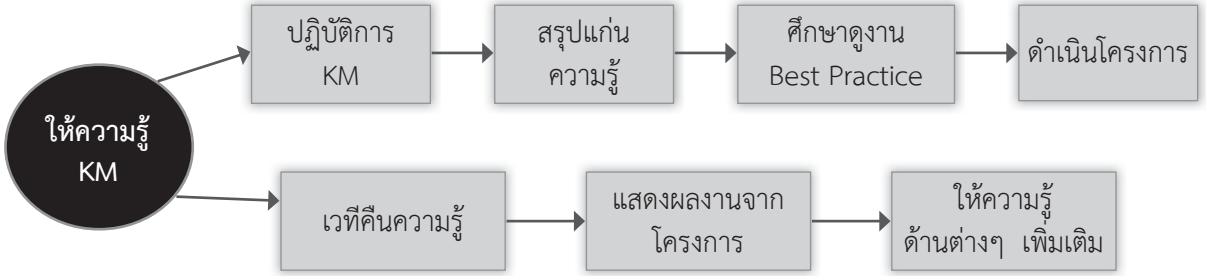
จากการศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชน ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” (Knowledge Management Process to Develop Product Designs and Analyze Community Business Potentiality, Luang Nua Community, Doi Saket District, Chiang Mai) โดยศึกษากลุ่มอาชีพจำนวน 7 กลุ่มผลิตภัณฑ์ พบว่า การที่จะพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพที่ดีมีจุดเด่น และยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้สินค้า เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของท้องตลาด จำเป็น

จะต้องมีการศึกษาศักยภาพ ความเข้มแข็งของกลุ่ม การให้ความรู้ และแนะนำแนวทางให้แก่กลุ่มอาชีพทั้ง 7 กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ โดยให้ความรู้ในด้านแนวคิดการจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการใช้แนวคิด หรือก็คือการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนาและการให้ความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ ตัวผู้ประกอบการ สมาชิกกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต รวมไปถึงความต้องการของลูกค้า สุดท้ายแนวคิดที่สำคัญ และจำเป็นที่สุดต่อการเป็นสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ แนวทางการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) ซึ่งเป็นแนวคิดของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ที่ต้องการส่งเสริม และสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานในทุกๆ ด้าน และสามารถส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ได้ และเป็นแนวทางที่จะเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอสรุปผลตามสมมุติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีความสวยงาม เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และทันยุคทันสมัยอยู่เสมอ

ในการวิจัยพบว่า กระบวนการการจัดการความรู้ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และทันยุคทันสมัยได้จริง โดยกลุ่มผู้ผลิตมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากต้นแบบ และผู้ผลิตรายอื่นๆ ทำให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ประกอบกับตัวผู้ผลิตเองมีทักษะทางด้านการออกแบบและการพัฒนาอยู่แล้ว จึงทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ บางรายได้รับรางวัลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ด้วย ผู้วิจัยจึงสรุปรูปแบบการจัดการความรู้ของธุรกิจชุมชน ตำบลบ้านลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

รูปแบบการจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์ของ ตำบลลวงเหนือ

1.1 ผลที่ได้รับจากการศึกษา

1) ด้านผลผลิตทราบถึงปัญหา ความต้องการ ความเป็นมาของการผลิตสินค้า งานหัตถกรรมของชุมชน ทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผลผลิตทางปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่างๆ มากมาย มีต้นทุนที่พร้อมอยู่แล้ว ได้แก่ทุนทางสังคม คือผู้คนในชุมชนมีความสามารถ ด้านงานหัตถกรรมต่างๆ มีงานฝีมือที่มีชื่อเสียง และหัตถกรรมด้านต่างๆ อีกมากมาย นอกจากนี้สังคมในชนบท มีวัฒนธรรมแบบเครือญาติ มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลิตผลงานด้วยกัน โดยการสืบทอดงานหัตถกรรมให้กับลูกหลานและเครือญาติ คนบ้านใกล้เรือนเคียงต่างพึ่งพิงอิงกัน ทุนทางโภคทรัพย์เป็นทุนที่สั่งสมมาด้วยวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน

2) การทดลองปฏิบัติการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยและนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรมได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชน และได้ร่วมกันทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยหัวหน้าโครงการวิจัยซึ่งเป็นผู้สอนด้านการออกแบบอยู่แล้ว ได้ควบคุมดูแลเรื่องการออกแบบ และจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้กับนักศึกษา

สาขาวิชาศิลปกรรมชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ทำการออกแบบให้กับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตามความสนใจ ซึ่งได้รับความพึงพอใจจากกลุ่มอาชีพมาก เนื่องจากกลุ่มอาชีพได้เห็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตน

3) ได้องค์ความรู้ กลวิธีในการผลิต การจัดจำหน่าย และการพัฒนาสินค้า เมื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยยึดหลักเกณฑ์ การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาจุดบกพร่องต่างๆ ที่ตั้งไว้ตามเกณฑ์ และมีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันต่อไปในอนาคต

4) จากการร่วมคิดร่วมทำ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเป็นการแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

1.2 ผลที่ได้จากกระบวนการวิจัย

ผลที่ได้จากการเรียนรู้ในกระบวนการจัดเวทีเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านการประกอบอาชีพแต่ละครั้งมีข้อสังเกตดังนี้ การทำงาน การร่วมเก็บข้อมูล การร่วมวิเคราะห์ข้อมูล การร่วมจัดทำแผนงานโครงการ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย เกิดองค์ความรู้ในเชิงบูรณาการ การทำแผนที่ใช้ข้อมูล ใช้สภาพจริงของพื้นที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของแผนเป็นทิศทางที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มบทบาทของสมาชิกในกลุ่มอาชีพต่างๆ จากการเข้ากลุ่มเพื่อร่วมผลิต มาเป็นการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ก่อให้เกิดวิถีทางในการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน ทั้งในแง่มุมของการออกแบบ การผลิต การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ และการตลาด ทั้งยังสามารถเป็นฐานข้อมูลเรื่องราว และทำให้เกิดความเชื่อถือแก่หน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชนเพื่อเป็นตัวอย่างให้ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ อยากเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่มตามที่หน่วยงานนั้นๆ ให้มีความถนัดที่จะเข้ามาเสริมต่อไป

1.3 ผลที่ได้จากกระบวนการจัดการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนา และการจัดนิทรรศการ ทำให้ได้องค์ความรู้ต่างๆ ดังนี้

1) การศึกษาดูงานออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ชุมชนประสบอยู่ได้แก่ ปัญหาผลิตภัณฑ์มีรูปแบบที่ทำซ้ำๆ กัน มีการลอกเลียนแบบกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากยังขาดความรู้ด้านการออกแบบอีกทั้งยังขาดแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้าน

2) การบริหารจัดการกลุ่มต้องให้เข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่มที่ยั่งยืนเพื่อทำให้ธุรกิจชุมชนยั่งยืนด้วย ซึ่งทุกกลุ่มอาชีพจะต้องนำมาพัฒนากลุ่มของตนเอง ต่อไป

3) ปริมาณการผลิตที่ต้องเพิ่มขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด

4) การศึกษาดูงานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ถนนทุ่งโฮเต็ล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ ด้านการจัดตกแต่งร้าน การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ทำให้กลุ่มอาชีพเกิดแรงบันดาลใจสร้างแนวทางการพัฒนากลุ่มของตนเอง

สรุปผลการค้นพบ ที่ได้หลังจากการศึกษาดูงานทั้งหมดนี้ คือ กลุ่มอาชีพได้องค์ความรู้ต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาในส่วนต่างๆ ได้ เนื่องจากมีเวลาจำกัดควรไปดูเพิ่มอีกตามแหล่งประกอบการ แหล่งผลิตหลายอาชีพ เพื่อศึกษากลวิธีผลิต การจัดการในด้านธุรกิจและการตลาด จึงได้เสนอให้มีการศึกษาดูงานเข้าไปในแผน โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับเข้าเป็นแผนปีงบประมาณปีต่อไป และนับเป็นนโยบายที่ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการผลิต การตลาด การมีรายได้ การมีงานทำ ซึ่งเป็นปัญหาด้านการประกอบอาชีพ จึงเน้นการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาอาชีพ โดยส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน การจัดฝึกอบรม การสัมมนา พัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิต และการตลาด การส่งเสริมการจำหน่าย

การเชิญบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญมาร่วมเป็นที่ปรึกษา น่าจะเป็นกลวิธีที่ใช้ได้ เหมาะสมอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือ ทั้งเป็นวิทยากรจัดฝึก การปฏิบัติแก่ชาวบ้าน แล้วขณะที่อยู่ร่วมทำร่วมคงจะคิดหาหนทาง การดำเนินงานอื่นนอกเหนือจากเรื่องที่ดำเนินงานโดยตรงอยู่อีกด้วย ซึ่งการจัดฝึกอบรมจากผลที่ได้เชิญ

วิทยากรเพื่อที่จะฝึกอบรมด้านทฤษฎีสีเบื้องต้น หลักการออกแบบเบื้องต้น หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้ชาวบ้านเข้าใจถึงหลักทฤษฎีต่างๆ เพื่อนำไปปรับใช้กับงานออกแบบผลิตภัณฑ์ของตน

1.4 ผลที่ได้จากการลองผิดลองถูกจากการปฏิบัติการจริง บทเรียน ประสบการณ์ และการหาทางเลือกใหม่

ในส่วนนี้เป็นผลจากการศึกษา กระบวนการ วิธีการ และผลที่ได้รับจากการจัดเวที มีข้อค้นพบซึ่งรวบรวมเป็นองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับทราบข้อมูล บริบทชุมชน บริบทคนจน ที่เป็นจริงแบบใกล้ตัว การตระหนักรู้ถึงข้อเท็จจริง ปัญหา ทำให้จูงใจที่จะคิดพัฒนากลุ่มคน ที่ควรจะได้รับการพัฒนาศักยภาพภูมิปัญญาของชาวบ้าน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดความเข้าใจในศักดิ์ศรี ความสามารถ และคิดร่วม ทำร่วม กับชาวบ้านในชุมชน การร่วมเวทีวิเคราะห์ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดความเข้าใจสภาพชุมชน และเป็นแกนนำในการคิดแผนโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คาดว่าแผนการใช้งบประมาณน่าจะมีประสิทธิภาพสูง การปรับทิศทาง การทำงานที่มุ่งสนองชนชั้นสูงที่มีอำนาจและกลุ่มเครือญาติ สู่การกระจายประโยชน์สนองคนจนที่ด้อยโอกาสหรือชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนมากขึ้น ข้อสรุปของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชาวบ้านทั่วไปในชุมชน มีความสัมพันธ์ดีขึ้น ใกล้ชิดกันขึ้น ในแง่ของการคิดแผนงาน โครงการ และการเข้าใจรับรู้ซึ่งกันและกันด้านปัญหา ความต้องการของชุมชน และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1) ได้เรียนรู้บริบทชุมชน และการประกอบอาชีพด้านงานหัตถกรรมของชุมชน ความยากจน ศักยภาพของชุมชน

1.2) ได้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา อุปสรรคระหว่างการดำเนินงานได้ประสบการณ์ในการประสานงาน ภาคปฏิบัติจริงในสนามจริง

1.3) ได้เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานพัฒนา ด้วยกระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้รู้จักวิธีการปรับตัว ให้เข้ากับบริบทของสังคมชุมชน และบริบทของกลุ่มอาชีพของหน่วยงานภาคีต่างๆ ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4) ได้เรียนรู้วิธีคิดของกลุ่มอาชีพ และชุมชน

1.5) ได้ค้นพบว่าการจะรวมกลุ่มคนได้นั้น ต้องมีบุคคลที่เป็นแกนนำที่เขาไว้ใจได้ และพึ่งพาได้ มีอุดมการณ์ เสียสละ ดูแลทุกข์สุขของประชาชน เพื่อชุมชนที่มั่นคง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ครูที่เกษียณอายุราชการแล้ว เจ้าอาวาสที่ชาวบ้านนับถือ

1.6) ได้ใช้งานวิจัย เป็นจุดรวมของการปฏิบัติการพัฒนาร่วมของชาวบ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคีต่างๆ ทุกหน่วยงาน และประชาคมทุกระดับมีโอกาสร่วมรับผิดชอบ การแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน

2) กลุ่มอาชีพงานหัตถกรรมที่ทำการศึกษา หลังจากคณะวิจัยได้จัดการอบรมให้ความรู้ด้านการออกแบบ ด้วยวิธีการต่างๆ พบว่า วิธีคิด วิธีปฏิบัติเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขเข้าสู่ประตูแห่งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งหมายรวมถึง ปัญหาการประกอบอาชีพ และปัญหาความต้องการในการประกอบอาชีพงานหัตถกรรม และพบว่า การทำงานหัตถกรรมควรมีการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น พัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการออกแบบ ซึ่งรูปแบบของผลิตภัณฑ์เป็นหัวใจสำคัญของสินค้าเพราะเป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ นอกจากนั้นยังได้พาไปศึกษานอกสถานที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการออกแบบจากแหล่งเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง ทำให้เข้าใจวิธีการออกแบบมากขึ้น และยังมีการให้ความรู้ด้านการจัดการการตลาด ทำให้กลุ่มอาชีพมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ได้ทราบปัญหา สาเหตุและรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการแก้ไขปัญหาร่วมกัน คิดลุกขึ้นสู้ มั่นใจจะปรับเปลี่ยนพัฒนาวิธีคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีปฏิบัติ รวมพลัง ไม่อยู่นิ่งเฉย ท้อแท้แบบเดิม มีการสร้างแนวทางแก้ไขที่สาเหตุ มองเห็นภาพรวมของทิศทางที่จะแก้ไขปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

ให้มั่นคงยิ่งขึ้นได้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัดของตนเอง ทราบศักยภาพ ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่เป็นแนวทางให้เกิดโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไปโดยใช้กระบวนการคิดร่วม ทำร่วม สรุปบทเรียนร่วมกัน

สามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางใหม่ๆ ในด้านกลวิธี การผลิต การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ การจำหน่าย รู้สิทธิ์ของตนเองในฐานะสมาชิกของชุมชน ที่จะเขียนโครงการ เพื่อขอใช้งบประมาณโดยรู้จักการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาความต้องการของตนเข้าสู่แผนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้สังคมใหม่ สังคมแห่งการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีระบบการทำงานร่วมกันของผู้ที่มีความสามารถแตกต่างกันและมีการประสานงานกัน มีการขยายตัวแตกกลุ่มย่อยออกไปอีก และรวมหลายกลุ่มเข้าเป็นเครือข่าย ระหว่างกลุ่มที่แตกต่างสาขาอาชีพกัน สามารถเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายได้ โดยตั้งกลุ่มย่อยแยกออกมา คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่เช่น โคมล้านนาแบบใหม่ โคมไฟแบบตั้งโต๊ะ เครื่องแต่งกายแบบใหม่ การออกแบบเดินเส้นลวดลายแนวใหม่ การออกแบบกรอบรูปแนวใหม่เป็นต้น ได้ทดลองการผลิตรูปแบบใหม่ และทดลองตลาดใหม่ และได้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการเครือข่ายที่สร้างขึ้นมาใหม่ เช่น การเพิ่มกลวิธีการผลิต ความโปร่งใสตรวจสอบได้ และการจัดระบบข่าวสารข้อมูล

3) ภาคี (ผู้มีส่วนร่วม) หน่วยงานองค์กรอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้ทราบสภาพปัญหาความต้องการและข้อมูลชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และยังได้จัดกิจกรรมโดยเฉพาะทางด้านการฝึกอบรม การสาธิต การแสดงสินค้า ได้ลูกค้า หรือประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับกิจกรรมตามความถนัดของหน่วยงานในอนาคต น่าจะเป็นการปรับแผนโครงการหน่วยงานให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน กลุ่มอาชีพ และระยะเวลา

ข้อสังเกต นักวิจัย ควรระมัดระวังที่จะดำเนินกิจกรรมไม่ให้ซ้ำซ้อนกับหน่วยงาน หรือองค์กรอื่นที่มีหน้าที่นั้นอยู่แล้ว เช่นการส่งเสริมการขาย การหาตลาด ให้แก่ผลผลิตที่ผลิตขึ้นมา และควรระมัดระวังการส่งเสริมการผลิตสินค้าใหม่โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดซึ่งทำให้หลายกลุ่มหลายชุมชนมุ่งผลิตของสิ่งเดียวกันทำให้สินค้าราคาต่ำลงและขายไม่ออก สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในสังคมไทย นอกจากนี้ นักวิจัย ไม่ควรเข้าร่วมปฏิบัติการให้แก่ชุมชนอย่างเบ็ดเสร็จ จนทำให้กลุ่มอาชีพไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้เมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัย นักวิจัยควรพยายามสรุปบทเรียนให้เป็นเสมือนคู่มือการดำเนินงานต่อไปในอนาคตของพื้นที่เดิม และพื้นที่อื่นในสภาพทางกายภาพ และวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก และควรสรุปหาหนทางการฝึกสร้างตัวแทนขึ้นในพื้นที่ตำบลต่างๆ ให้สามารถดำเนินการอย่างเดียวกันในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของทุกฝ่าย ความมั่นใจในพลังความคิด พลังกาย ภูมิปัญญา ศักยภาพของคนในชุมชนในการพัฒนาตัวเอง

2. องค์ความรู้ในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด และด้านการผลิต ของกลุ่มอาชีพ และธุรกิจชุมชนเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มอาชีพทั้ง 7 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ในด้านที่กล่าวข้างต้นโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการจัดการ และการตลาด

จากการศึกษา กลุ่มอาชีพทั้ง 7 กลุ่มผลิตภัณฑ์ พบว่าสถานที่ตั้ง ที่มาของวัตถุดิบ รูปแบบ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และขั้นตอนในการผลิต เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำการพัฒนาให้มากที่สุด เพราะสิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และบ่งบอกถึงความสามารถทางศักยภาพที่ดีของกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้นๆ ในที่นี้จะสรุป และให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ประเภทของกลุ่มธุรกิจชุมชน

ในแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ มีรายละเอียด และจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน ประกอบไปด้วยกลุ่มธุรกิจชุมชนผู้ประกอบการทั้ง 7 กลุ่ม คือ

- **กลุ่มตัวอย่างที่ 1** คุณพีระพงษ์ บุญจันทร์ต๊ะ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาไม้
- **กลุ่มตัวอย่างที่ 2** คุณโสภา ตาใจ ผลิตภัณฑ์โคมไฟเส้นด้าย
- **กลุ่มตัวอย่างที่ 3** คุณทัศนีย์ วุฒิเจริญ ผลิตภัณฑ์กระดาษสา และดอกไม้กระดาษสา
- **กลุ่มตัวอย่างที่ 4** คุณศิริพร สมโพธิ์ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ
- **กลุ่มตัวอย่างที่ 5** คุณพรรณี ไทยวงค์ ผลิตภัณฑ์ผ้าต่อลายบ้านข้างน้ำ
- **กลุ่มตัวอย่างที่ 6** คุณจุรี สุนันตา ผลิตภัณฑ์ผ้าม่านสันทราย
- **กลุ่มตัวอย่างที่ 7** คุณไพโรจน์ ชีวประเสริฐ ผลิตภัณฑ์ข้าวแคบไทลื้อ

จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้ประกอบการทั้ง 7 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยเห็นว่าภายในอำเภอดอยสะเก็ด มีการทำหัตถกรรมในครัวเรือนและอุตสาหกรรมในครัวเรือนค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่แรกๆ มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มภายในหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อมีความชำนาญมีสมาชิกภายในกลุ่มบางรายออกมาจัดตั้งเป็นร้านของตัวเองบ้าง เป็นผู้ประกอบการรายเดียวบ้าง

2) การปฏิบัติงานของกลุ่มธุรกิจชุมชน

การทำงานของกลุ่มธุรกิจชุมชนภายในอำเภอดอยสะเก็ด สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันตามที่ได้กล่าวมา แล้วคือ

- การรวมกลุ่มภายในชุมชน ส่วนใหญ่มีการทำงานแบบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการทำลักษณะเครือญาติหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง การทำงานก็จะแบ่งตามความเหมาะสม กระจายงานให้ทุกคนภายในกลุ่มจะช่วยกันทำตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกซื้อ การผลิต การบรรจุ และการตรวจสอบความเรียบร้อยตามความถนัดของแต่ละบุคคล
- การเป็นผู้ประกอบการรายเดียว ส่วนใหญ่เป็นการทำงานแบบภายในครอบครัว ลักษณะการทำงานจะเป็นคนภายในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ หรือลูกหรือญาติเท่านั้น ทำเป็นอุตสาหกรรมเชิงครัวเรือน การทำงานจะมีการแบ่งงานตามความสามารถหรือผลิตเองทุกขั้นตอน
- แรงผลักดันสู่การคัดสรรสุดยอดสินค้าระดับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พบว่า ปี พ.ศ. 2551 กลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 7 กลุ่ม ได้ส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรรในระดับประเทศ โดยมีคณะกรรมการดำเนินการคัดสรรตามกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์เป็นผู้พิจารณาให้ค่าคะแนนผลิตภัณฑ์ โดยมีองค์ประกอบและเกณฑ์การคัดสรรในแต่ละประเภทซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ผลสรุปที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วพบว่าทุกกลุ่มจะมีข้อบกพร่องที่คล้ายคลึงกัน มีผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ส่วนอีก 4 ผลิตภัณฑ์จะต้องมีการพัฒนาขจัดข้อบกพร่องเพื่อให้ทันการเสนอคัดสรรผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2552 ต่อไป

2.2 การศึกษาความต้องการของชุมชนในด้านการพัฒนาสินค้าท้องถิ่น สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นแนวทางที่จะจัดลำดับความสำคัญปัญหาของสินค้าท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น การลงพื้นที่การทำวิจัยด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพของธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลด้านต่างๆ ที่ได้จากกลุ่มผู้ประกอบการทั้ง 7 กลุ่มนั้น ส่วนใหญ่แล้วจำเป็นต้องมีการพัฒนาอีกหลายด้าน ได้แก่ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการนำเสนอสินค้าหน้าร้าน

2.3 การศึกษาแนวทางที่จะพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ยกระดับสู่การพัฒนาสินค้าท้องถิ่น ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

การศึกษาแนวทางที่จะพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ยกระดับ เพื่อพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนกับการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น จากการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ ให้ยกระดับสู่การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีการพัฒนากลุ่มอาชีพเท่าที่ควร ยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างเต็มรูปแบบ จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลในทุกๆ ด้านเกี่ยวกับเรื่องความต้องการของชุมชน ในการพัฒนาสินค้าท้องถิ่น สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นแนวทางที่จะจัดลำดับความสำคัญปัญหาของสินค้าท้องถิ่น ศึกษาสถานที่ผลิตที่มาของวัตถุดิบ รูปแบบ ขั้นตอนการทำงาน วัสดุ อุปกรณ์ และขั้นตอนการทำงานหัตถกรรมที่ทำการศึกษา แนวทาง ที่จะพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน

จากการศึกษาข้างต้นทำให้ได้องค์ความรู้ คือ กลุ่มอาชีพทั้ง 7 กลุ่ม ได้ดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นธรรมชาติของวิถีชีวิตชาวพุทธ หากแต่ยังขาดด้านการมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขด้านความรู้ที่เป็นความรู้สากลที่จะนำมาพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของท้องตลาด ประกอบกับการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ตั้งแต่ คนในชุมชน บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการ นักศึกษา องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มาช่วยระดมความคิดเห็น เรียนรู้ และทำงาน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

จากการวิจัยที่ผ่านมาทำให้ได้องค์ความรู้ ที่จะนำมาพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของท้องตลาด โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้ระดมความคิดเห็น ความร่วมมือของทุกฝ่ายจากการเรียนรู้และทำงานร่วมกัน ทำให้เข้าใจถึงความต้องการปัญหา ค้นพบอุปสรรค เพื่อนำมาวิเคราะห์ และหาหนทางแก้ไขจนได้ข้อมูลต่างๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 นักวิจัยได้คลุกคลีอยู่กับชาวบ้านได้ตลอดช่วงการดำเนินการวิจัยจะสามารถทำตามกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างยืดหยุ่น ปรับตัวง่ายได้อย่างแนบเนียนเป็นธรรมชาติ ทั้งในด้านการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และสรุปบทเรียน

3.2 กลวิธีการคลุกคลีวงใน บวกกับการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะเสียงจากกลุ่มเป้าหมายเป็นบุคลิกภาพพิเศษของนักวิจัยชุดโครงการ ที่เหมาะสมกับโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างยิ่ง

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจเบื้องต้น ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและภาคีต่างๆ มีการเรียนรู้จากที่ได้ปฏิบัติร่วมกัน ทำให้คณะผู้วิจัยได้องค์ความรู้ ได้ข้อมูล บริบทชุมชน บริบทของธุรกิจชุมชน ความต้องการในการผลิต สาเหตุและแนวทางพัฒนาชุมชน โดยมีกลุ่มผู้ผลิตร่วมจัดเก็บข้อมูลของตนเอง แล้วนำมาประมวลผล และวิเคราะห์ผลข้อมูล ปัญหา สาเหตุที่แท้จริงด้านธุรกิจชุมชน และปัญหาอื่นๆ ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ เมื่อคณะนักวิจัยในส่วนที่เป็นอาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งมีบทบาทเสมือนเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนงานวิจัยได้สิ้นสุดขั้นตอนการปฏิบัติการแล้ว บุคคลหรือหน่วยงานใดจะเป็นผู้สานต่อการประสานงานเป็นแกนอยู่ตรงกลาง เพื่อติดตามประเมินผล สรุปบทเรียน ทบทวนทิศทาง และปรับปรุงแก้ไขแนวปฏิบัติให้เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงขอนำข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ มากล่าว ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐควรหาทางแก้ไขทางด้านเศรษฐกิจในเรื่อง เครื่องอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงบริการของรัฐ และการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ แนวทางวิธีคิด และข้อมูลข่าวสาร หากมีกระบวนการเก็บข้อมูล ร่วมคิด ร่วมวางแผนมีผลต่อความต้องการปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จะสามารถช่วยลดภาวะความเหลื่อมล้ำ การเรียนรู้ร่วมกัน สามารถสร้างสรรค์ กระบวนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายได้ จึงควร

มีการกำหนด โครงการระดับชาติขึ้นมาเพื่อให้เกิดกระบวนการดังกล่าว ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหา ด้านธุรกิจชุมชน ความยากจนได้จริงในทุกพื้นที่ นั่นหมายถึงจะต้องสร้างด้วยการฝึกบุคลากรที่จะเข้าไปเป็นแกนกลาง ในการขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าวเป็นประจำ โดยไม่จำเป็นต้องสร้างทางวัตถุมากนัก ชาวบ้านทุกชุมชนจะสามารถแก้ปัญหาของเขาเองได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์จังหวัด ควรกำหนดให้ทุกตำบลดำเนินกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นกระบวนการเน้นการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ต้องไม่บีบบังคับด้านเวลา ให้ทุกพื้นที่ดำเนินโครงการให้สำเร็จตามเงื่อนไขเวลาเดียวกัน หรือตามระบบการใช้งบประมาณ เนื่องจากการขับเคลื่อนแบบนี้ต้องอาศัยความสมัครใจของทุกคนในพื้นที่เป็นตัวหลัก และการตระหนักที่จะต้องปรับวิธีคิด วิธีปฏิบัติของตนเอง ซึ่งจะได้จากการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงร่วมกัน ไม่ใช่ทำตามคำสั่งจากเบื้องบนที่ทำโครงการให้เสร็จ ตามเงื่อนไขเวลาของการใช้งบประมาณของรัฐ หลังจากนั้น จะสามารถนำเอาแผนของทุกชุมชนมาประกอบกัน พิจารณาเป็นแผนของอำเภอ จังหวัด และสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นยุทธศาสตร์ที่จะก้าวเดินไปของจังหวัด และร่วมปฏิบัติการทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เจ้าของชุมชน ตามยุทธศาสตร์จังหวัดที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันกำหนด

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผลจากการวิจัย จำเป็นจะต้องมีแกนนำที่ได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชน เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการในชุมชน เป็นการแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้น คณะนักวิจัย อาจารย์ และนักศึกษา จำเป็นที่จะต้องมีกลวิธีคัดสรร ผู้ที่เหมาะสมกับบทบาทนี้ และคอยให้โอกาสให้ท่านเหล่านั้นมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น และปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนต่อไป ส่วนทางด้านคณะอาจารย์ ก็ไม่ควรลืมพลังของคนหนุ่มสาว นักศึกษา จากมหาวิทยาลัย และหนุ่มสาวภายในชุมชนด้วย ต้องพยายามสร้างโอกาสให้เขาได้คิด ได้ทำ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการ จะเป็นทั้งการสร้างผู้นำที่ดีแก่ชุมชนสังคมท้องถิ่นในอนาคต และป้องกันปัญหาวัยรุ่นได้ในเวลาเดียวกัน

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงกับหลายฝ่ายหลายหน่วยงาน และหลายปัจจัย จะก่อให้เกิดผลดีได้ ต้องอาศัยนักวิจัยที่ต้องคลุกคลีคิด ทำ และสรุปบทเรียนเป็นระยะร่วมกับชาวบ้านในชุมชน นั่นหมายถึงนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ที่ควรมาจากหลายสาขาวิชาร่วมกัน เช่น สาขาศิลปกรรม สาขาสังคมและมานุษยวิทยา สาขารัฐศาสตร์ สาขาการพัฒนาชุมชน สาขาการบริหารจัดการ สาขาการตลาด และการประชาสัมพันธ์ สาขาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสาขาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย, กรม. 2544. **โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.** กรุงเทพฯ.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2544. **แนวทางการดำเนินงาน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.** กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.

เกียรติศักดิ์ จันทร์แดง. 2549. **การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ.** กรุงเทพฯ: H.N. Group.

คอตเลอร์, ฟิลลิป. 2546. **หลักการตลาด ฉบับมาตรฐาน.** กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า จำกัด.

ค็อตเลอร์, ฟิลลิป. 2547. หลักการตลาด ฉบับมาตรฐาน แปลจาก Marketing Management โดย ยงยุทธ ฟูพงศ์ศิริพันธ์ และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัทเอช.เอ็น. กรุ๊ป จำกัด.

ชัยยศ สันติวงษ์ และนิตยา เจรียงประเสริฐ. 2546. **การบริหารระบบสารสนเทศเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง จำกัด.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. 2545. **การจัดการการผลิต และการดำเนินงาน.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

ดวงฤทัย ธำรงโชติ. 2550. **เทคโนโลยีภาชนะบรรจุ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ประหยัด สายวิเชียร และคณะ. 2543. **โครงการรูปแบบการจัดการที่ดี ทำให้กลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรภาคเหนือประสบความสำเร็จ.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พรสิริ สืบพงษ์สังข์. 2543. **รายงานการวิจัยการพัฒนาระบบบัญชีอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปพื้นบ้านในระดับกลุ่มแม่บ้าน.** เชียงใหม่: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิบูล ทีปะปาล. **การบริหารการตลาด.** กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

พีระพงษ์ เงินงาม. 2546. **ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของกลุ่มชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. บทที่ 4 พฤติกรรมผู้บริโภค. แหล่งที่มา:http://elearning.bu.ac.th/mua/course/mk212/ch4.htm วันที่ 3 สิงหาคม 2551.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2538. **พฤติกรรมผู้บริโภค: ฉบับพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา. 171

วิภาวี ศรีคะ. 2546. **การจัดทำบัญชีธุรกิจชุมชนภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2550. **การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โฟรเพซ.

วีนัส ฤๅชัย และคณะ. 2544. **การวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชน ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์** ในจังหวัดเชียงใหม่, รายงานการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วีระพงษ์ แสงชูโต. 2544. **การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านทางวิทยาศาสตร์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย.** เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.

สุขุมาลย์ หมั่นเจริญ. 2543. **การจัดการธุรกิจสมุรไพรไทย: มิติหนึ่งของการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุณิสา วิลัยรักษ์ และ สุปัญญา ไชยชาญ. 2538. **หลักการตลาด = Principles of Marketing.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด.

อัญชลี โสมดี. 2550. **การวิเคราะห์การออกแบบผลิตภัณฑ์ และศักยภาพของธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อภิวัฒน์ อะภิวงษา. 2546. **การรวมกลุ่มผู้ทำน้ำพริกปรุงอาหารพื้นเมืองบ้านสันมะนะตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.** การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เอกพิงค์ วงษ์แก้วจันทร์. 2546. **แนวทางการจัดการอาชีพหัตถกรรมจากกะลามะพร้าว จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อเนก ชิตเกสร. 2547. **การศึกษาการจัดการธุรกิจผลิตภัณฑ์กระดาษสา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

บทปริทรรศน์

การจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพธุรกิจชุมชน ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

โดย อาจารย์ ดร.สินธุ์ สโรบล
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เมื่อกล่าวถึง **“การจัดการความรู้”** มักจะถูกอธิบายบนฐานของ **“กระบวนการ”** ในการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรคนทำงาน โดยผ่านกระบวนการสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยน และใช้ความรู้ ซึ่งรวมเรียกว่า **“การจัดการ”** โดยที่การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารองค์กรและคนในองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างน้อยสี่ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการให้บรรลุเป้าหมายของงานและการพัฒนางาน การพัฒนาคนและการทำงานอย่างผู้รู้จริง รวมทั้งการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนการบริการ แก่ผู้รับบริการ และชุมชน

ทั้งนี้โดยเงื่อนไขหลักของ **“กระบวนการจัดการความรู้ทางธุรกิจ”** มักมีความเกี่ยวพันกับวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ที่จะต้องสอดคล้องกับทิศทางการดำเนินธุรกิจ โดยสามารถเชื่อมโยงกับกลยุทธ์ขององค์กร ด้วยเหตุนี้กระบวนการจัดการความรู้ทางธุรกิจมักถูกอธิบายในเจ็ดขั้นตอนหลักกล่าวคือ ประการแรกเป็นการค้นหาความรู้ ทั้งนี้เมื่อได้วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายที่ต้องการสำหรับการจัดการความรู้แล้ว จะต้องค้นหาความรู้ที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เป็นขั้นตอนในการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้างรูปแบบใด อยู่ที่ใครและความรู้อะไรที่องค์กรจำเป็นต้องมี เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตการจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการต่อมา เป็นการสร้างและการแสวงหาความรู้ซึ่งเป็นขั้นตอนในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้และองค์กรอาจสร้างความรู้จากความรู้เดิมที่มีหรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ก็ได้และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จคือบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ประการที่สาม เป็นการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยขั้นตอนนี้ต้องแบ่งความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้รวบรวม การค้นหา การนำไปใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้โดยง่าย ประการที่สี่เป็นการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนการปรับปรุงและประมวลผลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจและใช้ได้ง่าย กำจัดความรู้ที่ไม่เกิดประโยชน์ ไม่เป็นตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ ประการที่ห้าเป็นการเข้าถึงความรู้ด้านต่างๆ ซึ่งต้องมีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ ประการที่หก เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเป็นขั้นตอนในการนำความรู้ที่ได้จัดเก็บมาเผยแพร่แบ่งปันและแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ การแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดเจนที่มีผู้รวบรวมไว้แล้วเป็นเอกสารฐานความรู้ และการแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในคนเช่นใช้เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประการ

สุดท้าย เป็นการเรียนรู้ ซึ่งวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กรทางธุรกิจนั้นเอง

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์และศักยภาพธุรกิจชุมชนตำบลบ้านลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” โดย อาจารย์ทัศนีพร ประภัสสร เป็นความพยายามที่จะใช้หลักการจัดการความรู้เข้าไปศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจชุมชนด้านการจัดการการตลาดและการผลิต รวมทั้งหารูปแบบผลิตภัณฑ์ในด้านแนวความคิด กลวิธีในการออกแบบ ขั้นตอนในการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม และต้นทุนทางธรรมชาติ ตลอดจนจัดการความรู้ด้านการออกแบบและการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยเน้นการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน

งานวิจัยชิ้นนี้ มีข้อสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และทันยุคทันสมัยอยู่เสมอในประเด็นที่เกี่ยวกับการใช้กระบวนการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และทันยุคทันสมัยได้จริง โดยกลุ่มผู้ผลิตมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากต้นแบบ และผู้ผลิตรายอื่นๆ ทำให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ประกอบกับตัวผู้ผลิตเองมีทักษะทางด้านการออกแบบ และการพัฒนาอยู่แล้ว จึงทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ในกระบวนการจัดการความรู้ทำให้ผู้ผลิตบางรายได้รับรางวัลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ด้วย

นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้สะท้อนให้เห็นว่า **“กระบวนการจัดการความรู้”** ทำให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการอันเป็นที่มาของการผลิตสินค้า งานหัตถกรรมของชุมชน ทุนทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นฐานทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันผลผลิตทางปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษนั้นมีความพร้อมอยู่แล้วที่จะทำให้ผู้คนในชุมชนสร้างสรรค์งานและพัฒนาความสามารถงานหัตถกรรมต่างๆ ให้มีงานฝีมือที่มีชื่อเสียงได้ นอกจากนี้การจัดการความรู้ยังทำให้ทราบว่าสังคมในชนบท มีวัฒนธรรมแบบเครือญาติ มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลิตผลงานด้วยกัน โดยการสืบทอดงานหัตถกรรมให้กับลูกหลานและเครือญาติ คนบ้านใกล้เรือนเคียง ต่างพึ่งพิงอิงกัน ทุนทางโภคทรัพย์เป็นทุนที่สั่งสมมาด้วยวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี